

4 Οκτωβρίου 2019

Γερμανός Καραβαγγέλης· ο Παπαφλέσσας της Λέσβου

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές](#)

Διακόνημα:

Το παρών άρθρο είχαμε πρωτοδημοσιεύσει στο ιστολόγιο μας στις 18 Μαΐου 2010. Σας το ξαναπροσφέρουμε με την ευκαιρία της χθεσινής αγιοκτατάξεως του Πρωτοσυγκέλλου του Πρωτοσυγκέλλου του Μητροπολίτου Γερμανου νέου ιερομάρτυρος Πλάτωνος (Αϊβατζίδη) και όταν ήταν ο Καραβαγγέλης Μητροπολίτης Καστορίας και μετά που έγινε Μητροπ. Αμασείας.

«Ουκ εκλείπει άρχων εξ Ιούδα και ηγούμενος εκ των μηρών αυτού, έως αν έλθη ω απόκειται και αυτός προσδοκία εθνών» (Γεν.49,10)

Με αυτόν τον προφητικό, για την έλευση του Λυτρωτή λόγο, του Πατριάρχη Ιακώβ, αρχίζει τον επικήδειο λόγο του, στον Μητροπολίτη Κορυτσάς Φώτιο, τον δολοφονηθέντα απ΄ τους Βούλγαρους κομιτατζήδες, ο Μητροπολίτης Καστορίας Γερμανός Καραβαγγέλης.

«Ουκ εκλείπει άρχων εξ Ιούδα...» επανέλαβε πολλές φορές στον «εκ του προχείρου» λόγο του ο Καστορίας, όπως σημειώνει ο ίδιος στα απομνημονεύματά

του, δείχνοντας συγχρόνως με το χέρι του προς την Ελλάδα και τονίζοντας εμφαντικά, για να εμπυχώσει τον καταταυρατισμένο ελληνισμό της Μακεδονίας πως «στη θέση του σκοτωμένου εμείς θα στείλουμε καλύτερον κι αν τον σκοτώσουν κι αυτόν, θα στείλουμε άλλον ακόμα καλύτερον...Αυτή είναι η μοίρα του Ελληνικού έθνους, να εργάζεται με το αίμα του για την απελευθέρωσή του.»

«Ουκ εκλείπει άρχων εξ Ιούδα....» Ναι, δεν έλειψε, δεν λείπει και ούτε ποτέ θα λείψει, εκείνος ο απεσταλμένος του Θεού που θα επωμιστεί τη βαριά ευθύνη της λυτρωτικής, πνευματικής και εθνικής καθοδήγησης του λαού του Θεού σε καιρούς χαλεπούς. Στα μάτια των υπόδουλων Ελλήνων της Μακεδονίας ο Γερμανός Καραβαγγέλης, φαντάζει ως άλλος νέος Κριτής, ενός νέου Ισραήλ. Δίκαια λοιπόν, χαρακτηρίστηκε ως ο Αρχάγγελος των Κορεστίων.(τα Κορέστια είναι η Καστοριά)

Ο Καραβαγγέλης γεννήθηκε στη Στύψη της Λέσβου στις 16 Ιουνίου του 1866, όμως μεγαλώνει στο Αδραμύττι της Μικράς Ασίας.1* Σπουδάζει στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, απ' όπου αποφοιτά το 1888, χειροτονείται διάκονος και φεύγει στη Λειψία και τη Βόννη όπου σπουδάζει Φιλοσοφία και Θεολογία.2* Το 1891, επιστρέφει στην Πόλη και διορίζεται καθηγητής στη Σχολή της Χάλκης. Τέσσερα χρόνια αργότερα, ψηφίζεται Χωρεπίσκοπος του Πέραν και από εκεί αρχίζει πλέον την μεγάλη εθνική του δράση.3*

Η επισκοπή του ήταν μια περιοχή έντονης προπαγάνδας των Γάλλων καθολικών, μέσω των σχολείων που διατηρούσαν εκεί με σκοπό τον προσυλιτισμό των ελληνόπαιδων, αφού πρώτα τα μεταβάλλουν «σε κοσμοπολίτες αδιάφορους προς τα εθνικά ιδεώδη και ψυχρούς στις παραδόσεις τους». Ο Καραβαγγέλης ενισχύει την Ελληνική εκπαίδευση, ιδρύει Ελληνικό σχολείο και βάζει τέρμα σ' αυτή τη θλιβερή κατάσταση.

Τέτοιους ηγέτες, του αναστήματος ενός Καραβαγγέλη, χρειαζόμαστε και σήμερα που να μπορούν να βάλουν τέρμα σε παρόμοια σύγχρονα, διαλυτικά της κοινωνίας

ή νωθρότητα του ανοιχτής κοινωνίας» τικές, ολιστικές και όσο ταλανίζουν τον

Γερμανός εκλέγεται Μητροπολίτης Καστοριάς σε ηλικία μόλις 34 ετών. Τα έξοδα της μετάβασης στον προσωπικό του Γολγοθά, εξοικονομεί από την υποθήκευση των πολύτιμων αμφίων του. Ναι, ήταν αληθινός Γολγοθάς τότε, η διαποίμανση οποιασδήποτε Μητρόπολης της Μακεδονίας διότι όλα τα΄ σκίαζε η φοβέρα του Βούλγαρου κομιτατζή και τα πλάκωνε η σκλαβιά του Τούρκου κατακτητή. Γι΄ αυτό και οι Οικουμενικοί Πατριάρχες Κωνσταντίνος ο Ε΄ και στη συνέχεια Ιωακείμ ο Γ΄, διαλέγουν και στέλνουν στη Μακεδονία Μητροπολίτες νέους, ηλικίας 35-40 ετών, μορφωμένους αλλά και πατριώτες αποφασισμένους για κάθε θυσία, όπως τον Καστοριάς Γερμανό, τον Πελαγονίας Ιωακείμ, τον Εδέσσης Στέφανο, τους εθνομάρτυρες Κορυτσάς Φώτιο, Γρεβενών Αιμιλιανό, Ελευθερουπόλεως Γερμανό και τους μετέπειτα εθνομάρτυρες Σμύρνης και Κυδωνιών, τον Δράμας Χρυσόστομο και τον Στρωνίτης Γρηγόριο αντίστοιχα, καθώς και πολλούς άλλους. Ιεράρχες που με τους αγώνες τους αλλά και την πορφύρα του αίματος, τίμησαν το ράσο και δόξασαν έθνος και εκκλησία, επιβεβαιώνοντας ακόμα μια φορά την αγιογραφική ρήση : «ουκ εκλείπει άρχων εξ Ιούδα...».

Όπως όμως δεν λείπει ούτε και σήμερα ακόμη, το λυπηρό φαινόμενο που ραγίζει τις καρδιές των Ελλήνων, της υποτίμησης και αποσιώπησης αυτής της προσφοράς της εκκλησίας στο έθνος.^{4*}

Εμείς σήμερα, τους λησμονημένους αυτούς ήρωες, δεν τους θεωρούμε πλέον, πρότυπα ζωής που αξίζει να μιμηθεί κανείς, αγνοώντας ετσιθελικά, τον ρόλο των προτύπων και των ηρώων στη διάπλαση της προσωπικότητας των νέων ιδιαίτερα. Αλλά έτσι ενεργώντας, τι είδους υλικά τελικά, προσφέρουμε στα παιδιά μας, για να χτίσουν εκείνα τους προσωπικούς τους στόχους και τις δικές τους αξίες;

Πρότυπα αληθινής ζωής υπάρχουν, είναι οι άγιοι, όπως ο τιμώμενος χθες άγιός μας, ο 20χρονος νεαρός μάρτυρας της πίστης, Θεόδωρος ο Βυζάντιος, ο πολιούχος της Μυτιλήνης, αλλά και οι ήρωες εκκλησιαστικοί άνδρες, με εθνική προσφορά, όπως ο σημερινός μνημονευόμενος Λέσβιος Ιεράρχης, ο οποίος δικαίωσε τις προσδοκίες όσων των εμπιστεύτηκαν.

Πάντοτε η εκκλησία αίρεται στο ύψος των περιστάσεων. Έτσι και στο λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα. Από τον Μέγα Οικουμενικό Πατριάρχη Ιωακείμ τον Γ, τον πνευματικό αλλά και πραγματικό αρχηγό του Μακεδονικού Αγώνα, μέχρι και τον απλό παπά του χωριού, όλοι διέκριναν την κρισιμότητα του αγώνα. Πίστευαν ακράδαντα ότι : «αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, η Μακεδονία θα μας σώσει» όπως είπε ο Ίων Δραγούμης και έπρατταν εκείνο που όφειλαν.^{5*}

Όμως οι Βούλγαροι, υποκινημένοι απ΄ τα πανσλαβιστικά ρωσικά οράματα που υπηρετούσαν τον στόχο της εξόδου των Ρώσων στη Μεσόγειο, οραματίζονται και

αγωνίζονται για μια μεγάλη και ανεξάρτητη Βουλγαρία. Οργανώνουν έτσι, στο χώρο της Μακεδονίας και Θράκης, ανταρτικά σώματα, τα Κομιτάτα και ιδρύουν Βουλγαρικά σχολεία και ανεξάρτητη Βουλγαρική Εκκλησία, την επονομαζόμενη «Βουλγαρική Εξαρχία».6*

Το Πατριαρχείο αντιδρά άμεσα, χαρακτηρίζοντας σχισματική τη «Βουλγαρική Εξαρχία» και ως αίρεση το Βουλγαρικό και γενικά κάθε εθνικισμό που διασπά την ενότητα της Εκκλησίας. Η Εκκλησία απορρίπτει τον εθνικισμό, αποδέχεται όμως τον πατριωτισμό και τη φιλοπατρία, καθώς θεωρεί τα έθνη, ως ένα μέρος του σχεδίου της Θείας οικονομίας και άρα ως τον «πλούτο της ανθρωπότητας, τα συλλογικά πρόσωπα. Και το μικρότερο από αυτά φοράει τα δικά του χρώματα και φέρει μέσα του μια ιδιαίτερη όψη της Θεϊκής ευδοκίας» (Αλεξ. Σολζενίτσιν). Γι' αυτό και επιδοκιμάζει και ευλογεί τις υπέρ του έθνους θυσίες.7*

Η εθνικιστική όμως, έξαψη των Βουλγάρων, συνεχίζεται. Επωφελούμενοι από την αδυναμία των Τούρκων, ενθαρρυνόμενοι απ' τη Ρωσία και με την εκκωφαντική σιωπή των Παπικών, επιχειρούν τον εκσλαβισμό όλης της Μακεδονίας. «Η δολοφονία είναι το κυριώτερο όπλο τους. Κατά χιλιάδες εφονεύθησαν οι Έλληνες... Αθώων και αόπλων εκβιάσεις, ληστεΐαι, δολοφονΐαι, ανδρών και γυναικών ανελεήμονα βασανιστήρια, ιερών, γιατρών, διδασκάλων κατακρεουργήσεις, ναών εμπρησμοί,... γενική τρομοκρατία, πλήμμουρα αίματος» (Κυανή Βίβλος του 1903 της Βρετανικής κυβέρνησης).

Το σύνθημα των Βουλγάρων είναι «Εξαρχία ή θάνατος», γράφει ο Καραβαγγέλης. Δηλαδή, θάνατος σ' όποιον δεν υποτασσόταν στην αυτόνομη, εξαρχική, Βουλγαρική εκκλησία, αλλά αναγνώριζε το Οικουμενικό Πατριαρχείο ως κανονική εκκλησιαστική αρχή. Για να πλήξουν το γένος μας, πλήττουν την ζωοποιό δύναμή του, τη ρίζα του που είναι η θρησκεία και η αγία παράδοσή μας` και για να συμβεί αυτό, πρέπει η εκκλησία να χάσει την αίγλη της και την επιρροή της. Είναι πια πασίγνωστη αυτή η πρακτική και με διαχρονική μάλιστα εφαρμογή.

Το Ελληνικό κράτος της «αψόγου στάσεως», αργεί να ξυπνήσει και να έρθει σε βοήθεια.8*

Αυτή την απελπιστικά επικίνδυνη κατάσταση βρήκε ο Γερμανός πηγαίνοντας στην έδρα του. Δεν καθυστερεί λοιπόν, ούτε στιγμή. Δίνει την ψυχή του και γίνεται η ψυχή του Μακεδονικού αγώνα. Ήταν ο εμπνευστής και ο οργανωτής του. Χρησιμοποιεί το ψευδώνυμο «Κώστας Γεωργίου» και αναπτύσσει μια πρωτοφανή δραστηριότητα, συνεπικουρούμενος από τον Ίωνα Δραγούμη και τον πρόξενό μας στη Θεσσαλονίκη Λάμπρο Κορομηλά.

Δημιουργεί τα πρώτα ανταρτικά σώματα αυτοάμυνας με αρχηγούς τον Βαγγέλη Στρεμπενιώτη και τον καπετάν-Κώττα. Πετυχαίνει την εξάρθρωση των ληστοσυμμοριών της περιοχής. Βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με τα προξενία μας, τους Μητροπολίτες, τους ντόπιους οπλαρχηγούς, τους Έλληνες αξιωματικούς, τις κοινότητες, τους ιερείς, τους δασκάλους, το λαό.

Αλληλογραφεί με τον Παύλο Μελά. Κι όταν αυτός ανεβαίνει στη Μακεδονία του στέλνει μια εικόνα της Αναστάσεως του Κυρίου που πάνω της είχε χαράξει τα εξής : «Τω πολυφιλήτω και

φιλοστόργω τέκνω. Έντεινε και κατευοδού και βασίλευε και κατακυρίευε εν μέσω των εχθρών σου». Και επίσης, του στέλνει τη σφραγίδα με το όνομα που θα χρησιμοποιούσε στον αγώνα : «Μίκης Ζέζας».

Μετά δε, από τον τραγικό θάνατο του ήρωα, ο ίδιος τον κηδεύει και όπως αναφέρει : «μετέφερα απ' τον Μητροπολιτικό Ναό εις το παρακείμενον περίβολον του Βυζαντινού Ναού των Ταξιαρχών, το σεπτό σκήνος του, το κατέβρεξα με πύρινα δάκρυα και απελθών, έπεσα επί της στρωμνής μου όπως θρηνήσω τον αοίδιμον Ήρωα.»

Ο Αγώνας όμως, συνεχίζεται. Ο Πολεμιστής - Ιεράρχης καβάλα στ' άλογό του, με το μάνλιχερ στο χέρι, οργώνει τα χωριά, εμπυχώνει τους Έλληνες. Ντυμένος αστυνομικός διασχίζει τα Βουλγαρικά χωριά, αποφεύγει τις δολοφονικές ενέδρες των εχθρών του αλλάζοντας δρομολόγια και ξεγελώντας τους.^{9*} Ανοίγει εκκλησιές που είχαν κλείσει οι κομιτατζήδες, σπάζοντας τις πόρτες, μπαίνει μέσα με το ρεβόλβερ στο χέρι και λειτουργεί με το μάνλιχερ «παρά πόδας». «Έτσι επεβλήθηκα» θα πει, αυτός ο Παπαφλέσσας της Λέσβου.

Αυτός ήταν ο Γερμανός: «Ένας λεβέντης που έμοιαζε με Θεό», όπως θα τον χαρακτηρίσει, ένας πληρωμένος, παρ' ολίγον φονιάς του που όμως εντυπωσιασμένος από το παράστημα του Δεσπότη, δεν εξετέλεσε το δολοφονικό του έργο.

Ο Μυτιληνιός Δεσπότης της Καστοριάς, βγαίνοντας από τα καθιερωμένα, βάζει τη σφραγίδα του στην ιστορική πορεία του λαού του Θεού. Επιβεβαιώνοντας και συνεχίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, την παράδοση που θέλει την Εκκλησία : «πολλάκις τον καθαρώς δευτερογενή δι' αυτήν εθνικόν σκοπόν να θέτει, υπεράνω των καθαρώς θρησκευτικών και του ιδίου της, ως οργανισμού, συμφέροντος» (Ιω. Συκουτρής).

Τελικά, Βούλγαροι και Τούρκοι πετυχαίνουν την ανάκληση από το Πατριαρχείο,

του «Αρχικομιτατζή», όπως αποκαλούσαν τον Γερμανό. «Η απομάκρυνσή μου από την Καστοριά, γράφει ο ίδιος, θεωρήθηκε σαν ένα τραύμα στο Μακεδονικό αγώνα, μα ο αγώνας βρισκόταν πια σχεδόν στο τέλος του». Ενώ εκείνος, μόλις αρχίζει να γράφει ένα νέο κεφάλαιο της πολυτάραχης ζωής του, καθώς τώρα, το Πατριαρχείο τον τοποθετεί Μητροπολίτη Αμασειάς του Πόντου. (1908)

Παραμένει Μητροπολίτης Αμασειάς ως το 1922, εφαρμόζοντας ένα λεπτομερές πρόγραμμα ανάπτυξης της επαρχίας του. Ιδρύει σχολές, σχολεία και άλλα ευαγή ιδρύματα, αναγείρει ναούς, νέο μητροπολιτικό μέγαρο και επισκέπτεται όλα τα χωριά της επαρχίας του, δίνοντας παντού όπου περνούσε μια εθνική πνοή.^{10*}

Σώζει τον Πόντο, το 1914, από την πρώτη απόπειρα εγκατάστασης Τούρκων προσφύγων στα ελληνικά χωριά. Το 1915 διασώζει αρκετά Αρμενόπουλα και το 1916 πέτυχε να σωθεί η Αμισός από την καταστροφική μανία των Τούρκων. Ζει από κοντά όλο το δράμα, πρώτα της Γενοκτονίας 1.500.000 Αρμενίων και έπειτα 350.000 Ποντίων από τους δήθεν προοδευτικούς και εκσυγχρονιστές Νεότουρκους, οι οποίοι διακηρύττουν : «Η Τουρκία στους Τούρκους».^{11*}

Ο εμπνευστής της Γενοκτονίας των χριστιανών της Μικράς Ασίας, Γερμανός αξιωματικός Λίμαν Φον Σάντερς δηλώνει : «Η μισητή και άτιμη αυτή ράτσα θα ξεκληρισθεί και θα χαθεί για πάντα...». Ως μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού χρησιμοποιούνται, η επιστράτευση των νέων, τα τάγματα εργασίας - τάγματα θανάτου (Ameles tabour), οι εκτοπίσεις πληθυσμών, που έμειναν στην ιστορία ως η λευκή σφαγή (le massacre blanc), οι εξορίες, οι φυλακές, οι σφαγές, οι κρεμάλες, οι πυρπολήσεις, οι βιασμοί, οι εξισλαμισμοί, τα παιδομαζώματα, οι αρρώστιες, η ψείρα, η πείνα και η δίψα.

Όλη αυτή η θηριώδης, τουρκική τακτική της εξόντωσης των ελληνικών πληθυσμών, προκαλεί την αυτοάμυνα των Ποντίων, το αντάρτικο του Πόντου, το οποίο ο Κεμάλ, ως άριστος γνώστης της κατάστασης, το χαρακτηρίζει «έργο και όργανο» του Καραβαγγέλη, ο οποίος τώρα, αγωνίζεται με νύχια και με δόντια για την αυτοάμυνα και τη σωτηρία του Πόντου, τρέχοντας ένα διπλωματικό μαραθώνιο, σε χρόνο αγώνα ταχύτητας (100) εκατό μέτρων.^{12*} Γι' αυτή την πατριωτική του δράση συλλαμβάνεται και φυλακίζεται το 1917. Αλλά και πάλι το 1922, θεωρείται από τον Κεμάλ, ως ο υπ' αριθμόν (1) ένα εχθρός της εξουσίας του και τον καταδικάζει σε θάνατο, όπως και τους συνεργάτες του, τον Επίσκοπο Ζήλων Ευθύμιο Αγριτέλλη, τον εκ Παρακοίλων της Λέσβου και τον Πρωτοσύγκελλό του Πλάτων Αϊβαζίδη, οι οποίοι και πεθαίνουν μαρτυρικά. Ο Γερμανός όμως, διασώζεται καθώς το Πατριαρχείο τον εκλέγει Μητροπολίτη Ιωαννίνων και τον φυγαδεύει στην Αθήνα.^{13*} Εκεί προτείνεται για Αρχιεπίσκοπος Αθηνών, αλλά δεν τον εκλέγουν, όπως παλαιότερα δύο φορές το 1913 και το 1921 του είχαν αρνηθεί

και τον Πατριαρχικό θρόνο. Ως Ιωαννίνων πηγαίνει στην Ήπειρο, αποφασισμένος να δώσει «βιομηχανική ώθηση στον τόπο, ώστε ν' αναχαιτιστεί το ρεύμα εκπατρισμού των Ηπειρωτών».14*

Αλλά το 1924, δηλαδή, ένα μόλις χρόνο μετά από την άφιξή του στα Γιάννενα, τον διορίζουν Μητροπολίτη Ουγγαρίας, με έδρα τη Βιέννη, τον «τόπο της εξορίας» του όπως έλεγε, με τον τίτλο του Εξάρχου Κεντρίας Ευρώπης. Θεωρώντας κάποιος πως έτσι υποτιμούν και παροπλίζουν τον ηρωικό αλλά μάλλον ενοχλητικό γι' αυτούς Ιεράρχη. Του περικόπτουν επίσης, στο μισό τον μισθό και τον αφήνουν απλήρωτο επί μήνες. «Αυτή ήταν η αμοιβή των θυσιών και των εθνικών αγώνων ενός κληρικού που υπηρέτησε με αυταπάρνηση την Ελλάδα για (40) σαράντα ολόκληρα χρόνια».15*

Εξόριστος από την πατρίδα του και με «περίλυπη έως θανάτου την ψυχή», τελειώνει ειρηνικά την επίγεια ζωή του στις 11 Φεβρουαρίου 1935.16* Πρόφτασε όμως και είδε να πραγματοποιείται το όνειρό του για την απελευθέρωση της Μακεδονίας, για το οποίο τόσο σκληρά εργάστηκε.

Το Ελληνικό κράτος αρνήθηκε ακόμη και τα έξοδα της κηδείας του να πληρώσει. Η δε μετακομιδή των λειψάνων του, από τη Βιέννη στην Καστοριά, μόλις το 1959 κατέστη δυνατή. Στη διαθήκη του, ο ξεχασμένος Ήρωας - Επίσκοπος γράφει : «Δεν χρεωστώ εις ουδένα ούτε οβολόν. Εις το έθνος προσέφερα ό,τι ήτο δυνατόν, ως Ιεράρχης του '21». Πραγματικά, δεν οφείλεις σε κανέναν τίποτε Γερμανέ, μα ούτε κι εμείς σου χρωστάμε τίποτε, καθότι, κανείς δεν χρωστάει σε κάποιόν που δεν γνωρίζει και πολύ περισσότερο μάλιστα, όταν δεν νοιώθει να του βαραίνει την ψυχή το χρέος προς την προγονική παρακαταθήκη.

Ως εκ τούτου, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου και τον επικεφαλής αυτής, αξιότιμο Νομάρχη, κ. Δημήτριο Φωκίωνος Βουνάτσο που με την αξιέπαινη πρωτοβουλία της τέλεσης μνημοσύνου, εις τιμήν και μνήμην, του λησμονημένου Λέσβιου Ιεράρχη Γερμανού Καραβαγγέλη, μας έδωσαν την ευκαιρία μιας σύντομης γνωριμίας μαζί του, ώστε να συνειδητοποιήσουμε το χρέος μας.

Αξίζει στ' αλήθεια να αναλαμβάνονται τέτοιες δυναμικές πρωτοβουλίες που θα μας υπενθυμίζουν το χρέος της διατήρησης στην καρδιά του λαού μας και ιδιαίτερα των νέων μας, της μνήμης ηρώων, όπως του θρυλικού και ηρωικού Ιεράρχη Γερμανού Καραβαγγέλη, ενός εκ των κορυφαίων, αν όχι η κορυφαία προσωπικότητα, του Μακεδονικού αγώνα και του Ποντιακού δράματος που διακρινόταν για την αλύγιστη ψυχή και την οργανωτικότητα, τη ρητορική δεινότητα και την πειθώ, την εκκλησιαστική συνείδηση και την αφιέρωση μέχρι

θανάτου στο Γένος και την Εκκλησία.

Αξίζει πραγματικά τον κόπο, να θυμόμαστε τους ήρωες και το προς αυτούς χρέος μας διότι, «αυτά που θεωρούνται χαμένα στη ζωή, δεν χάνονται όταν διατηρηθεί στις επερχόμενες γενιές, ζωντανή η μνήμη, η συνειδητή μνήμη, ζωντανή η γνώση, ζωντανό το αίσθημα του χρέος, ζωντανός ο δεσμός που σαν ομφάλιος λώρος, θα κάμνει τους απογόνους, όχι φίλους, αλλά οικείους και κατόχους των χαμένων» (Μητροπολίτου Εφέσου κ. Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη). Γένοιτο.

Ομιλία που έγινε την Κυριακή 18 Φεβρουαρίου 2001, στο Μητροπολιτικό Ναό του «Αγίου Αθανασίου» της Μυτιλήνης, κατά την τέλεση Αρχιερατικού Μνημοσύνου που διοργάνωσε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου και ο επικεφαλής αυτής, αξιότιμος Νομάρχης κ. Δημήτριος Φωκίωνος Βουνάτσος, επί τη συμπληρώσεως 66 χρόνων από την τελευτή του Λέσβιου ήρωα Μητροπολίτη Γερμανού Καραβαγγέλη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1* Οι γονείς του Χρυσόστομος και Μαρία, απέκτησαν, εκτός από τον πρωτότοκο Στυλιανό, τον μετέπειτα Γερμανό, και άλλα επτά παιδιά, έξι κορίτσια και ένα αγόρι, απ' τα οποία, το ένα κορίτσι και το αγόρι πέθαναν νωρίς.

Ο παππούς του ήταν από τα Ψαρά, συμπολεμιστής στην επανάσταση του '21 των Κανάρη και Μιαούλη.

Στο Αδραμύττι μετακομίζει η οικογένειά του όταν ο Στυλιανός ήταν δύο χρονών, διότι ο πατέρας του άνοιξε εκεί εμπορικό κατάστημα. Από το Αδραμύττι θα φύγει νέος πια, με υποτροφία που του χορηγεί, εκτιμώντας την ευφύια του, την φιλομάθειά του και το παρουσιαστικό του, ο Μητροπολίτης Εφέσου Αγαθάγγελος, για να σπουδάσει στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

2* Χειροτονείται διάκονος από τον Πατριάρχη Διονύσιο τον Ε΄, με το όνομα του ιδρυτή της Σχολής της Χάλκης, Πατριάρχη Γερμανού του Δ΄.

Με υποτροφία πάλι, ενός πλούσιου ομογενή, του Παύλου Στεφάνοβικ Σκυλίτση, πηγαίνει για σπουδές στην Ευρώπη.

3* Το 1896, εκλέγεται Επίσκοπος Χαριουπόλεως, Αρχιερατικός Προϊστάμενος της κοινότητας Σταυροδρομιού, το γνωστό Πέραν της Κωνσταντινουπόλεως.

4* Γιατί δεν είναι λίγο το αίμα (11) έντεκα Πατριαρχών, (100) εκατό Επισκόπων και (6000) έξι χιλιάδων κληρικών (σύμφωνα με το Γάλλο ιστορικό (Puqueville)

Πουκεβίλλ) που φονεύθηκαν από τους Τούρκους έως το 1821. Ούτε μικρότερης αξίας η προσφορά σε αίμα του κλήρου κατά το Μακεδονικό αγώνα, τη Μικρασιατική καταστροφή και την Εθνική Αντίσταση κατά των Γερμανών.

5* Δεν έλειψαν βέβαια, κατά τη διάρκεια αυτού του σκληρού και αδυσώπητου αγώνα και ανθελληνικές συμπεριφορές Ελλήνων, καθώς και αντιχριστιανικές πρακτικές χριστιανών ορθοδόξων που στιγματίσαν αρνητικά την εθνική προσπάθεια, αλλά και που καταδικάστηκαν επίσης , ως προδοτικές στη συνείδηση του Ελληνικού λαού.

Επέτρεψε ο θεός να μας ταλαιπωρήσουν κι αυτά, για να θυμόμαστε ότι είμαστε ....άνθρωποι.!!

6* Ο Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ΄, είχε ορθά προβλέψει πως πίσω από τον Βουλγαρισμό, Ρουμανισμό, Αλβανισμό, κρυβόταν ο Πανσλαβισμός, δηλαδή η ένωση όλων των σλαβικών λαών υπό την σκέπη της Ρωσίας. Αυτό ήταν το όραμα των παπικών ιερέων Ορμπίνι (1601) και Κριζάνιτς (1663), το οποίο το χρησιμοποιεί τώρα η Ρωσία, για να επικρατήσει ο σλαβισμός στα Βαλκάνια και να πετύχει έτσι την ποθούμενη έξοδό της στη Μεσόγειο.

Αξιοποιεί λοιπόν, η Ρωσία, την ήδη από το 1762, απ΄ τον Αγιορείτη μοναχό Παΐσιο Χιλανδαρινό, με το έργο του «Σλαβοβουλγαρική Ιστορία», εκπεφρασμένη επιθυμία των Βουλγάρων για μεγάλη και ανεξάρτητη Βουλγαρία και τους ωθεί στη διεκδίκηση των δικαίων τους .

Στην προσπάθεια αυτή, πρωτοστατεί ο Ρώσος πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη, ο περιβόητος Ιγνάτιεφ, ο οποίος και πετυχαίνει την έκδοση από το Σουλτάνο της απόφασης για την ίδρυση το 1870, ανεξάρτητης Βουλγαρικής Εκκλησίας, με τον τίτλο «Βουλγαρική Εξαρχία».

7* Όμως, η Ρωσία κηρύττει (1877), τον πόλεμο στην Τουρκία διεκδικώντας τα Βουλγαρικά εθνικά δίκαια και προελαύνει μέχρι το προάστιο της Κωνσταντινούπολης τον Άγιο Στέφανο, όπου το Μάρτιο του 1878, υπογράφεται η ομώνυμη Ρωσοτουρκική Συνθήκη, από την οποία προκύπτει το κράτος της «Μεγάλης Βουλγαρίας». Ευτυχώς με το συνέδριο του Βερολίνου τον Ιούνιο του ίδιου έτους, αυτό ανατρέπεται, αλλά το λεγόμενο «Μακεδονικό ζήτημα» και πάλι δεν λύνεται οριστικά.

8* Το Ελληνικό κράτος, ταλαιπωρημένο από τις εξελίξεις στο Κρητικό ζήτημα και την ήττα του πολέμου το 1897, οικονομικά καχεκτικό, στρατιωτικά ανίσχυρο, πολιτικά απομονωμένο, κρατεί την τακτική της «αψόγου στάσεως» έναντι της Τουρκίας και αργεί να έρθει σε βοήθεια.

9* «Η ίδια Μπέλλου - Θρεψιάδη δίνει σ' ένα σημείο της αφήγησης της μια εντυπωσιακή περιγραφή για τον άτρομο Γερμανό: Περνούσε καλπάζοντας με το άλογο του' μεσ' από τα Βουλγαρικά χωριά, τη στιγμή που κανένας απ' αυτούς δεν περίμενε να τον δει εκεί πέρα κι ίσως - ίσως του είχαν στημένη ενέδρα και τον περίμεναν κοντά στα ελληνικά χωριά. Πως μια μέρα που τον αναγνώρισαν, τον κυνήγησαν και τον πρόφτασαν. Και τότε αυτός αφιππεύοντας οχυρώθηκε πίσω από ένα Βράχο και πυροβολώντας μαζί με τον Εμίν, τον πιστό τουρκαλβανό καβάση του , τους ανάγκασε να υποχωρήσουν και να φύγουν. Γιατί φαίνεται πως εκτός απ' όλα τ' άλλα ήταν και δεινός σκοπευτής, πάνω σ' άλογο ... είχε όλη τη μεγαλοπρέπεια και την άγρια ομορφιά των Ακριτών του Βυζαντίου. Ακρίτας κι αυτός στα μακρινά κι εγκαταλειμμένα εκείνα σύνορα του Ελληνισμού , προσπαθούσε ν' αναχαιτίσει το θεριεμένο κύμα της βουλγαρικής απληστίας , έχοντας για μόνο όπλο του την αλύγιστη ψυχή και φλογερή φιλοπατρία του.»

10* Έκτισε (115) εκατόν δεκαπέντε (!) σχολεία και σχολές, μέσα σε (3) τρία μόλις χρόνια (!).

11* Οι Νεότουρκοι ήταν οπαδοί του Τούρκου πρωθυπουργού Μιδατ που το 1908, επαναστάτησαν και με αρχηγούς την τριανδρία των Εμβέρ, Ταλαάτ και Τζεμάλ εκθρόνισαν τον Σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ τον Β' και άρχισαν συστηματικά να εκδιώκουν τους χριστιανικούς πληθυσμούς από τη Μικρασία (1914-1918 πρώτη περίοδος διωγμών).

Οι διώξεις αυτές εντάθηκαν με την ανάληψη της εξουσίας από τον Κεμάλ (1919-1924 δεύτερη περίοδος διωγμών).

Πρωταγωνιστικό ρόλο, στις διώξεις εναντίον των Ελλήνων του Πόντου, την περίοδο αυτή, διαδραμάτισαν οι Τσέτες, σώματα ατάκτων Τούρκων χωροφυλάκων, απαρτιζόμενα από βαρυποινίτες και θανατοποινίτες των Τουρκικών φυλακών, στους οποίους δόθηκε χάρη, ακριβώς για να πρωτοστατήσουν στον εκτοπισμό των Ελληνικών πληθυσμών από τη Μικρασία, εγκληματώντας εναντίον τους.

Από τους αρχηγούς των σωμάτων αυτών των εγκληματιών, διαβόητος έμεινε για τις πράξεις του ο Τοπάλ Οσμάν, ο κουτσός διοικητής της Κερασούντας, ένας αγράμματος πρώην βαρκάρης, ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την ολοσχερή εξόντωση πληθυσμού ολόκληρων χωριών και πόλεων.

12* Με πρωτοβουλία μάλιστα, του Μητροπολίτη Αμασειάς Γερμανού, ιδρύθηκε στον Πόντο μια μυστική αντιστασιακή εταιρεία, στα πρότυπα της Φιλικής, με την επωνυμία «Μιθριδάτης».

13* Καθώς επέστρεφε από το Βουκουρέστι, όπου είχε πάει για να επιδώσει τον Πατριαρχικό Τόμο της χειραφέτησης των νέων Σερβικών επαρχιών και της αναγνώρισεως του Μητροπολίτη Βελιγραδίου ως Πατριάρχη και ενώ βρισκόταν εν πλω, με προορισμό την Κωνσταντινούπολη, η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου, για να τον διασώσει από τη δολοφονική μανία των Τούρκων, τον εκλέγει Μητροπολίτη Ιωαννίνων και έτσι, με εντολή του Πατριάρχη, δεν αποβιβάζεται στην Πόλη, αλλά πηγαίνει κατευθείαν στην Αθήνα.

14* Στον έναν χρόνο της παραμονής του στα Γιάννενα, ίδρυσε δύο σχολές Ταπητουργίας και είχε ετοιμάσει άλλες δύο σχολές, μια Γεωπονική και μια Σηροτροφίας. Πέτυχε δε, να επαναλειτουργήσει η εκεί Ιερατική Σχολή. Πίστευε πως : «δια της ταπητουργίας, της σηροτροφίας και της θαυμαστής ηπειρωτικής μεταλλοτεχνίας ....η περιοχή των Ιωαννίνων θα εγνώριζεν οικονομικήν άνθησιν».

15* Γράφει ο ίδιος στ' απομνημονεύματά του : «Κι έτσι σήμερα κατάντησα να περιφέρομαι σχεδόν άνεργος σ' ερείπια, εξόριστος απ' την Καστοριά, απ' την Αμάσεια, απ' την Κωνσταντινούπολη, αφού γλίτωσα πολλές φορές το μαρτυρικό θάνατο στην Τουρκία, και τελικά εξόριστος κι απ' την Ελλάδα.... Ο κληρικός αυτός φαίνεται πως δεν θα ήταν χρήσιμος πια στην Εκκλησία της Ελλάδος και γι' αυτό θα έπρεπε να ταλαιπωρηθεί, να εξευτελισθεί και να εξορισθεί τέλος απ' την ίδια του την πατρίδα, για να πεθάνει μακριά της εξόριστος στην ξένη γη!».

16* Δεν πρέπει να λησμονηθεί και η σημαντική επιστημονική και συγγραφική του δραστηριότητα. Δυστυχώς πολλά έργα του όπως η Εγκυκλοπαίδεια της Θεολογίας, η Εκκλησιαστική Ρητορική και η Εκκλησιαστική Ιστορία, έχουν χαθεί, κατά πάσα πιθανότητα, στην Αμάσεια του Πόντου, σύμφωνα με τη μαρτυρία συγγενών του. Τα σωζόμενα έργα του Γερμανού έχουν περιληφθεί στην διδακτορική διατριβή του Μητροπολίτη Αυστρίας Μιχαήλ Θ. Στάϊκου «ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΑΡΑΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΜΑΣΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΑΡΧΟΣ ΚΕΝΤΡΩΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ» (1924-1935) Θεσσαλονίκη 1998.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «Γερμανού Καραβαγγέλη, Ο Μακεδονικός Αγών, (Απομνημονεύματα)», Αρχείου Μακεδονικού Αγώνος, Πηνελόπης Δέλτας, τομ1-3, Έκδοση Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1958.
2. «Μορφές Μακεδονομάχων και τα Ποντιακά του Γερμανού Καραβαγγέλη», Αντιγόνης Μπέλλου - Θρεψιάδη, Εκδόσεις Τροχαλία, 1992.
3. «Γερμανός Καραβαγγέλης, Μητροπολίτης Αμασειάς και Έξαρχος Κεντρίας Ευρώπης (1924 - 1935)», Μιχαήλ Θ. Σταΐικου Μητροπολίτου Αυστρίας και Εξάρχου Κεντρίας Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1998.
4. «Ο Μητροπολίτης Γερμανός Καραβαγγέλης, 1866 - 1935», Κοινότητα Στύψης Λέσβου, Φεβρουάριος 1996.
5. «Γερμανός Καραβαγγέλης, Μητροπολίτης Καστοριάς, εκ των πρωταγωνιστών του Μακεδονικού Αγώνος, (1900 - 1907)», Αγνώστου, Μάιος 1959.
6. «Ο Αμασειάς Γερμανός Καραβαγγέλης», Αθανασίου Τσερνόγλου, Αθήναι 1983.
7. «Η Εκκλησία στο Μακεδονικό Αγώνα», Ρούλας Παπαδημητρίου, Εκδόσεις Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1991.
8. «Η Εκκλησία και ο Μακεδονικός Αγώνας», Κώστα Σαρδελή, Αθήναι 1986.
9. «Επιτέλους τους ξεριζώσαμε...», Χάρη Τσιρκινίδη, Εκδόσεις Γράμμα, Θεσσαλονίκη 1995.
10. «Η πλαστογράφηση της ιστορίας της Μακεδονίας», Νικόλαου Μάρτη, Αθήνα 1983.
11. «Γενική Ιστορία», Σαράντος Ι. Καργάκος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1976.
12. «Αξέχαστες Ελληνικές Πατρίδες», τομ. Α & Γ, Εκδόσεις η «ΖΩΗ», Αθήνα 1994.
13. «Μακεδονικός, Βορειοηπειρωτικός και Κυπριακός Αγώνας», Αθηνάς Τριάντη - Θεοχαροπούλου, Πειραιάς 1991.
14. Ημερολόγια Ορθόδοξης Ιεραποστολικής Αδελφότητας «Ο ΣΤΑΥΡΟΣ» ετών 1992,1994,1995.

15. Ημερολόγιο Μητροπόλεως Μυτιλήνης έτους 1993.
16. «Πειραϊκή Εκκλησία», Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς, τευχ. 39(146) & 80(187).
17. «ΑΓΙΑ ΛΥΔΙΑ», Περιοδικό της Ορθόδοξης Χριστιανικής Αδελφότητας «ΛΥΔΙΑ».
18. «ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ», Έκδοση του Ορθόδοξου Κέντρου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Σαμπεζύ - Γενεύη Ελβετίας, τευχ. 480 & 484 του 1992, 501 & 510 του 1994 και 576 του 1999.
19. «Απόστολος Βαρνάβας», Επίσημο περιοδικό της Εκκλησίας της Κύπρου, τεύχη Φεβρουαρίου και Αυγούστου του 1995.
20. «Ιστορία Εικονογραφημένη», Εκδόσεις «ΠΑΠΥΡΟΣ ΠΡΕΣΣ», τεύχη 228 & 371.
21. «Ορθοδοξία και Ελληνισμός», Ένθετο εφημερίδας «ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 6 Αυγούστου 2000.
22. «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ», Εφημερίδα, 17 Νοεμβρίου 1994.

Τσαγκάρης Παναγιώτης, Θεολόγος - Γ.Γ. Π.Ε.Θ.

Πηγή: Ζωηφόρος